

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Oblastní pracoviště

Hradec Králové

Inspekční zpráva

Zvláštní škola, Jaroměř, Komenského 9

Komenského 9, 551 02 Jaroměř

Identifikátor školy: 600 024 199

Zřizovatel: Školský úřad Náchod, Kladská 1092, 547 01 Náchod

Školský úřad: Školský úřad Náchod, Kladská 1092, 547 01 Náchod

Termín konání orientační inspekce: 12. - 15. října 1999

Čj.	093 206/99 - 5060
Signatura	oi3nt201

HODNOCENÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ

Zvláštní škola v Jaroměři (dále jen škola) je umístěna ve dvou budovách, které spolu bezprostředně sousedí. Škola objekty užívá na základě nájemní smlouvy, která byla uzavřena mezi Městským úřadem v Jaroměři a Školským úřadem v Náchodě.

Součástí školy je dle rozhodnutí o zařazení do sítě škol a školských zařízení č. j. 22 693/99-21 ze dne 2. června 1999 také školní družina s kapacitou 20 žáků. Od prvního září 1998 byla na základě statutu pokusného ověřování přípravných tříd, které vydalo MŠMT ČR pod č. j. 12 748/97 - 20 dne 25. června 1999, zřízena přípravná třída pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Výchovně-vzdělávací činnost probíhající v této třídě nebyla předmětem hodnocení v rámci orientační inspekce.

Ve škole se vyučuje podle vzdělávacího programu zvláštní školy, který schválilo MŠMT ČR dne 20. června 1997 pod č. j. 22 980/97. V letošním školním roce je vzdělávací program realizován pro všech devět ročníků ve dvanácti třídách. Žáci třetího a osmého ročníku jsou rozděleni do dvou paralelních tříd, část žáků sedmého a devátého ročníku je vyučována společně ve třídě se dvěma odděleními. Tímto dělením byly vytvořeny nekoedukované třídy. Organizace vyučovacího procesu je sice jednodušší především při sestavování rozvrhu hodin (pracovní vyučování, tělesná výchova), je však současně vytvářeno nepřírozené sociální prostředí pro dospívající žáky.

Dvě poslední vyučovací hodiny jsou kráceny na 40 minut z důvodu zajištění plynulého provozu školní jídelny v základní škole, kam žáci docházejí, a z důvodu odjezdů autobusů.

Výchovně-vzdělávací proces zabezpečuje kromě ředitele a jeho zástupkyně celkem čtrnáct učitelů a jedna vychovatelka, která současně vyučuje šest hodin ve třídách zvláštní školy. Podmínky odborné a pedagogické způsobilosti splňuje ve smyslu § 2 odst. 4 vyhlášky MŠMT ČR č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a o předpokladech kvalifikace výchovných poradců, celkem osm pedagogických pracovníků. Tři vyučující dosáhli vysokoškolského pedagogického vzdělání, které však není doplněno studiem speciální pedagogiky. Pět pedagogických pracovníků dosáhlo pouze středoškolského vzdělání. Více než čtvrtinu vyučovacích hodin (26%) vyučují učitelé bez odborné a pedagogické způsobilosti a dalších téměř 22% vyučovacích jednotek je zabezpečováno učiteli, kteří nemají vzdělání rozšířeno o studium speciální pedagogiky. Nikdo z uvedených pedagogických pracovníků si vzdělání nedoplňuje jakoukoliv formou doplňkového studia.

Učebny jednotlivých tříd jsou rozdílně prostorné. V některých jsou umístěny čtyři až šest lavic a prostor třídy je zaplněn. Některé jsou prostorné a světlé, žáci mají dostatek prostoru k relaxaci v době přestávek a prostor současně umožňuje živější organizaci hodiny. Velikost nábytku (lavic a žákovských židlí) neodpovídá vždy ergonomickým požadavkům.

Třídy byly většinou vkusně vyzdobeny výrobky žáků. Téměř ve všech třídách však chyběly nástěnné tabule, obrazy, souhrnné přehledy učiva či jiné učební pomůcky zajišťující zrakovou fixaci probíraných jevů. Názorné pomůcky a didaktická technika nebyly vyučujícími používány, ačkoliv jsou v omezeném množství učitelům k dispozici v jednotlivých kabinetech. Didaktická zásada názornosti není vyučujícími respektována, což v případě výuky mentálně postižených žáků je hodnoceno jako nevyhovující skutečnost výrazně ovlivňující výchovně-vzdělávací proces.

Vzhledem k velikosti některých tříd lze považovat vedením školy vyžadovanou povinnost trávit přestávky pouze ve třídách za nedostatek v oblasti psychohygienických podmínek. Učitelé se snažili při hospitovaných hodinách zařadit odpočinkové a relaxační činnosti. Některé sledované hodiny se však i přesto vyznačovaly nezáživným průběhem a jednotvárným tempem.

V rámci šetření bylo zjištěno, že žáci nedostávají učebnice domů. Tím nejsou vytvářeny předpoklady pro domácí přípravu.

Český jazyk

V rámci orientační inspekce bylo provedeno osm hospitací v hodinách českého jazyka, a to téměř ve všech třídách školy.

Časová dotace hodin českého jazyka koresponduje s učebním plánem realizovaného vzdělávacího programu. Ve čtvrtém až devátém ročníku je počet hodin zvýšen o jednu (namísto doplňovací hodiny), což je v souladu s bodem 1 dodatku k učebnímu plánu. Učitelé zpracovali tematické plány, z nichž vyplývá, že členění učiva do jednotlivých ročníků odpovídá učebním osnovám vzdělávacího programu; k obsahové duplicitě nedochází. Ve čtvrtém až devátém ročníku jsou tematické plány členěny na jednotlivé složky předmětu - jazykové vyučování a slohový výcvik, čtení a literární výchova. Na základě studia třídních knih a sešitů žáků bylo zjištěno, že v devátém ročníku neodpovídá skutečně realizovaná výuka učebnímu plánu a tematickému plánu učitele - od počátku školního roku prakticky nebyl zařazen slohový výcvik podle osnov vzdělávacího programu. Stanovené výukové cíle ve většině sledovaných hodin odpovídaly aktuálnímu stavu třídy. Ve dvou případech bylo zaznamenáno závažné porušení didaktické zásady přiměřenosti:

- zadání samostatného úkolu vyžadujícího analytické schopnosti u žáků sedmého ročníku, které neodpovídalo věku a mentální úrovni žáků,
- používání čítanky pro druhý ročník základní školy jako mimočítankové četby pro žáky třetího ročníku, ve které se objevují jazykové jevy dosud neprobírané a vzhledem ke čtenářským dovednostem žáků velmi obtížné.

Učitelé byli ve většině sledovaných hodin na výuku připraveni, využívali mezipředmětových vztahů k oživení učiva.

Personální podmínky výuky českého jazyka jsou vzhledem k výše uvedeným skutečnostem na průměrné úrovni.

V průběhu sledovaných hodin vydávali vyučující jasné pokyny, které byly přiměřené věku a mentálním možnostem žáků. Nebyla zaznamenána vnitřní diferenciací ve vyučovacích hodinách, žáci byli vyučováni podle jednotných pokynů a časových dispozic. Didaktické zásady učitelé v některých případech porušovali (viz výše). Byly používány téměř výhradně frontální metody výuky. Žáci nebyli dostatečně vedeni ke schopnosti aplikovat učivo a využívat dalších zdrojů informací. Především v nižších ročnících vyučující nedostatečně dbali na správné sezení žáků při práci (především při psaní). Bylo zaznamenáno nedbalé vedení sešitů žáků. Opravy učitelů v sešitech nebyly v mnoha případech doplněny opravnými záznamy žáků - chyby nebyly využívány k procvičení učiva. Při výuce se vyučující dopouštěli metodických chyb (nevhodně pokládané otázky, nesrozumitelný výklad apod.). V průběhu hospitací se vyučující dopouštěli drobných věcných chyb.

Vyučující využívali v odlišné míře motivačních metod (příklady z praxe, mezipředmětové vztahy, návaznost na životní zkušenosti žáků). Spíše nedostačujícím způsobem ověřovali pochopení látky. Okamžitá zpětná vazba a analýza chyb byly využívány vyučujícími pouze výjimečně. Žáci byli v průběhu vyučovacích hodin slovně hodnoceni a kontrolováni, nebyli zkoušeni z probrané látky. Učitelé nevytvářeli podmínky pro rozvoj sebehodnocení a sebereflexe žáků.

Žáci sice akceptovali ve sledovaných hodinách dohodnutá pravidla komunikace, rozvoj komunikativních dovedností žáků však nebyl ze strany vyučujících zabezpečován. Učitelé neposkytovali prostor pro vyjadřování vlastního názoru žáků a pro vzájemnou diskusi.

Vyžadovali většinou pouze jednoslovné odpovědi. Osobnost jednotlivých žáků učitelé respektovali, vytvářeli klidnou atmosféru ve vyučovacích hodinách, ve většině případů zvládali projevy nežádoucího chování žáků. Mimořádně pozitivní vztah k výuce žáci neprojevovali. Hlavní cíl vyučování českému jazyku ve zvláštní škole dle realizovaného vzdělávacího programu - tedy naučit žáky srozumitelně se vyjadřovat ústní i písemnou formou - není naplňován.

Vzhledem k absenci standardizovaných evaluačních nástrojů ČŠI nezjišťovala úroveň vědomostí, dovedností a sociálních kompetencí žáků vzhledem k možnostem a podmínkám, ve kterých výuka probíhala.

Oblast plánování a přípravy výuky českého jazyka vykazovala ve sledovaných a hodnocených jevech pozitivní i určité negativní skutečnosti (porušení zásady přiměřenosti, praktický nesoulad časové dotace jedné ze složek českého jazyka v devátém ročníku), které byly přibližně v rovnováze. Personální podmínky výuky byly standardní. Materiálně-technické vybavení výuky škola v omezené míře zabezpečuje, vyučujícími však nebyly učební pomůcky a didaktická technika dostatečně využívány, byly tedy hodnoceny jako dobré. Psychohygienické podmínky byly souhrnně hodnoceny jako průměrné. Oblast organizace, forem a metod výuky vykazovala výrazné nedostatky. Účinnost motivace a způsob hodnocení žáků ve vyučovacím procesu obsahovaly citelně slabá místa. Při hodnocení úrovně spolupráce a komunikace mezi žáky a pedagogy byla zjištěna převaha negativních prvků.

Celkově byla kvalita vzdělávání v českém jazyku hodnocena jako ještě vyhovující.

Řečová výchova

Předmět řečová výchova je zařazen v prvním až šestém ročníku v souladu s učebním plánem vzdělávacího programu. V průběhu inspekce bylo hospitováno celkem v pěti vyučovacích hodinách u různých vyučujících.

Na základě provedených zjištění lze konstatovat, že plánování a příprava předmětu řečová výchova obsahuje zásadní nedostatky. Časová dotace sice respektuje učební plán a vyučující vypracovali v návaznosti na osnovy tematické plány, obsah sledovaných hodin a zápisy v třídních knihách však svědčí o nepochopení cílů a poslání řečové výchovy na zvláštní škole. Obsahem sledovaných hodin nebyla individuální ani skupinová logopedická péče, přestože se v jednotlivých třídách objevovali žáci s vadnou výslovností. Nebylo zaznamenáno soustavné rozvíjení řečových schopností z hlediska reflexologie, tedy v oblasti receptivní, centrální a expresivní. Stanovené výukové cíle nekorespondovaly s učebními osnovami. Tato skutečnost ovlivnila další hodnocení sledovaných hodin vzhledem k tomu, že jevy byly posuzovány ve vztahu k obsahu učebních osnov.

Pouze jedna sledovaná vyučovací hodina byla vedena učitelkou s logopedickou specializací a byla celkově hodnocena jako dobrá. V šestém ročníku vyučuje řečovou výchovu učitelka ukrajinské národnosti s nedostatečnou znalostí českého jazyka (vzhledem k vykonávanému povolání). Ostatní vyučující nedisponovali odbornými znalostmi ve vztahu k předmětu. Vedení školy nezajistilo metodické vedení pracovníků bez odborné a pedagogické způsobilosti.

Vyučující nevyužívali v dostatečné míře učebních pomůcek vhodných k rozvoji komunikačních dovedností, pouze v několika hodinách byla hodina zpestřena pomůckami k dramatizaci. Psychohygienické podmínky pozitivně ovlivňovalo střídání činností a zařazování relaxačních technik. Negativním zjištěním je zařazení jedné z hodin řečové výchovy v prvním ročníku jako páté v jednom sledu. Tím dochází k porušení

§ 9 odst. 1 vyhlášky MŠMT ČR č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Podle uvedené právní normy mohou mít žáci prvního ročníku v jednom sledu nejvýše čtyři vyučovací hodiny. Ředitel nepředložil doklad o projednání odlišného počtu hodin v jednom sledu se zřizovatelem.

Struktura hodin neodpovídala výukovým cílům předmětu. Převažovaly prvky hudební výchovy, dramatické výchovy, přednesy básní a čtení z čítanky. Prostor pro mluvní projev žáků nebyl ve většině případů vytvořen. Učitelé v některých případech nerespektovali didaktické zásady (např. přiměřenosti - zadané úkoly neodpovídaly schopnostem žáků). Hodiny nebyly vedeny po odborné stránce správně, učitelé se dopouštěli metodických chyb, nekladli důraz na správný mluvní projev žáků. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem lze konstatovat, že v případě řečové výchovy není průběžně využíván vyučovací čas efektivním způsobem.

Ve sledovaných hodinách používali učitelé různých forem motivačních metod, které vyvolávaly a usměrňovaly zájem žáků o prováděné činnosti. Žáci nebyli hodnoceni ve vztahu k obecnému cíli řečové výchovy, jednalo se o pozitivní povzbuzování a motivaci. Zpětná vazba nebyla vyučujícími používána, vnitřní diference nebyla ve sledovaných hodinách zaznamenána.

Učitelé respektovali osobnost jednotlivých žáků, nevedli je však ke komunikaci a mluvnímu projevu. V průběhu hospitací nebylo možno slyšet výslovnost jednotlivých žáků, jejich řečový projev v konkrétních situacích, mluvní pohotovost a slovní zásobu. Vyučující vytvářeli prostředí přiměřené tolerance, jejich verbální komunikace byla ve většině sledovaných hodin standardní.

Plánování a příprava výuky předmětu řečová výchova byly ve vztahu k vzdělávacímu programu hodnoceny jako oblasti s výskytem zásadních nedostatků. Nevyhovující personální podmínky negativně ovlivňovaly realizaci vzdělávacího programu v oblasti rozvoje řečových schopností žáků. Materiální a psychohygienické podmínky byly celkově hodnoceny jako průměrné. Organizace, formy a metody používané při výuce byly zaznamenány jako nevyhovující ve vztahu k předmětu. Oblast motivace a hodnocení vykazovala prvky pozitivních i negativních jevů, které byly shledány v rovnováze. Komunikace a interakce ve vyučovacích hodinách vykazovala citelně slabá místa.

Celkově byla výuka v předmětu řečová výchova hodnocena jako nevyhovující ve vztahu k vzdělávacímu programu.

Matematika, rýsování

Při sledování vyučovacích hodin jmenovaných předmětů byly v úrovni výchovně-vzdělávacího procesu zjištěny značné rozdíly.

Časová dotace věnovaná předmětu byla ve všech ročnících v souladu s deklarováním učebním plánem. V 9. ročníku byla v souladu s dodatkem k učebnímu plánu věnována jedna hodina týdně matematice navíc. Probírané učivo odpovídalo učebním osnovám jednotlivých ročníků i písemně zpracovaným tematickým plánům. Vzhledem k období, ve kterém inspekce proběhla, bylo v převážné většině sledovaných hodin zařazeno opakování a procvičování učiva minulého ročníku.

Kvalitu výuky matematiky značně ovlivnila pedagogická a odborná způsobilost vyučujících. Hodiny vedené speciálními pedagožkami byly kvalitnější, velmi dobrá byla i hodina odučená učitelkou mateřské školy s vysokoškolským vzděláním. Pouze v hodinách těchto vyučujících byly užívány učební pomůcky a metody a formy práce vhodné pro výuku ve zvláštní škole. Didaktická technika nebyla využita ani v jednom případě. Zásady psychohygieny byly

dodrženy jen zřídka, relaxační chvílky zařazovali někteří učitelé nevhodně na začátek hodiny nebo je nezařazovali vůbec.

Organizační pokyny byly většinou jasné a přiměřené věku i mentálnímu postižení žáků. Určité nejasnosti byly zjištěny ve třídě, kde vyučuje učitelka jiné národnosti. Problémy vyplynuly z dosud neúplně zvládnutého českého jazyka, učitelka užívala neobvyklá slovní spojení

a tvary slov někdy až na úkor srozumitelnosti. Cíl hodiny nebyl žákům vždy oznámen. Výběr vyučovacích metod byl různý. V některých hodinách žáci pouze pasivně seděli v lavicích a bez použití aktivizujících metod a forem práce, bez užívání učebních pomůcek a bez rozvíjení schopnosti aplikace učiva byla jedinou formou práce stereotypní frontální výuka. V některých hodinách naopak byla vytvořena příznivá pracovní atmosféra, žáci byli aktivní, ukázněni a viditelně pracovali se zájmem a chutí. Docházelo k častým změnám poloh při práci, do učení byly zapojeny různé smysly, pro žáky slabší bylo povoleno užívání prstů i počítadel, výuka byla zajímavá a pestrá. V některých hodinách byly zadávané úkoly diferencované podle pracovního trempa a schopností jednotlivých žáků. Závady ve věcné správnosti nebyly zjištěny, v jedné ze tříd se objevily nedostatky metodické (nebyly dostatečně upevněny a učitelkou korigovány závady ve správném držení psacího náčiní a správném sezení při psaní). Efektivita jednotlivých hodin byla rozdílná.

Učitelé vždy neužívali vstupní ani aktivizující motivační metody. Aktualizace učiva, mezipředmětové vztahy a příklady z praxe se objevovaly jen zřídka. Přestože hodiny byly zaměřeny na opakování a procvičování, bylo hodnocení a klasifikace užito jen ve dvou hodinách. Pozitivní hodnocení žáků bylo prováděno jen v některých třídách a to pochvalou, pohlazením či potleskem žáků při správné odpovědi. Celková shrnutí a závěrečná zhodnocení výkonu žáků často chyběla.

Komunikace byla převážně založena na vzájemné důvěře, pouze v jednom případě byl přístup učitele příliš strohý a k žákovi se závažnou poruchou chování až přezíravý. Komunikativní schopnosti žáků nebyly cíleně rozvíjeny. Občas byla u jednotlivců sledována nechuť ke školní práci, nezájem a projevy nežádoucího chování. Většina žáků však projevovala k výuce matematiky kladný vztah.

Hodnocení jednotlivých vyučovacích hodin se pohybuje v rozmezí od vynikající po ještě vyhovující. Celkově je výuka matematiky a rýsování hodnocena jako dobrá.

Pracovní vyučování

Pro výuku pracovního vyučování jsou utvořeny skupiny žáků odlišné od složení tříd. Sledováno bylo pracovní vyučování sedmi skupin:

1. dílenské práce - IX. třída (třída je pouze chlapecká) - práce se dřevem,
2. dílenské práce - VIII. A (třída je pouze chlapecká) - práce s plasty,
3. dílenské práce - společně chlapci ze IV. a V. třídy - práce se dřevem,
4. dílenské práce - společně dívky z V. a VI. třídy - práce s keramickou hlinou,
5. dílenské práce - chlapci z VI. třídy - práce se dřevem,
6. práce v domácnosti - 8. B (třída je složena pouze z děvčat) - příprava pokrmů,
7. práce v domácnosti - dívky ze 4. ročníku - šití + práce s drobným materiálem.

Pěstitecké práce nebyly v době inspekce vyučovány, proto není ani hodnocen stav školního pozemku. Počet žáků v jednotlivých skupinách byl v souladu s platnými předpisy. Výuka byla organizována jako dvouhodinový blok ve 4. ročníku a tříhodinový blok v ročnících ostatních.

Časová dotace byla ve všech ročnících v souladu se vzdělávacím programem zvláštní školy. V 9. ročníku je v souladu s dodatkem k učebnímu plánu snížen počet hodin pracovního vyučování o dvě hodiny a ty jsou věnovány českému jazyku a matematice. Učivo odpovídalo učebním osnovám vyjma práce s drobným materiálem ve 4. ročníku. Žákyně tohoto ročníku již tuto náplň v učebních osnovách nemají, zvolené téma lepení přírodnin na čtvrtku papíru patřilo spíše do hodiny výtvarné výchovy. Tematické plány byly zpracovány jen u části vyučujících.

V kvalitě výuky nebyly zaznamenány rozdíly způsobené rozdílností v pedagogické a odborné způsobilosti učitelů. Ve škole je pro výuku předmětu dostatek vhodných prostor. Pro dílenské práce je k dispozici prostorná dřevodílna a kovodílna s odpovídajícím vybavením, pro práce v domácnosti jsou užívány cvičná kuchyňka a samostatná učebna šití, kde je kromě šicího stroje umístěn tkalcovský stav. Výukové prostory odpovídají psychohygienickým zásadám. V pracovnách jsou vyvěšeny provozní řády, k dispozici je lékárníčka. Vzhledem k tříhodinovému bloku se jako nedostatek jevila absence židlí, neboť žáci byli v rozporu se zdravotním hlediskem po celou dobu stát, a to i při výkladu učitele. Po upozornění byl tento stav okamžitě napraven. Žáci i učitelé užívají při práci vhodné pracovní oděvy. Dílny jsou vybaveny pracovními stoly se svěráky, v sousedící místnosti oddělené uzamykatelnou mříží jsou uloženy elektrické přístroje a základní materiál, nástroje a pomůcky. Některé druhy nářadí je třeba obměnit, zvláště pilky na dřevo jsou značně opotřebované. Z tohoto důvodu užíval jeden z vyučujících k řezání dřeva pilku na železo. V tomto školním roce byly ze sklepních prostor školy nově upraveny a zařízeny dvě místnosti jako keramická dílna. Odpovídající vybavení je doplněno keramickou pecí. V keramické dílně jsou vhodně využívány znalosti a dovednosti vyučujících získané absolvováním kurzem keramiky.

Tříhodinový blok pracovního vyučování odpovídá výukovým cílům a věku žáků vyššího stupně, u žáků středního stupně zvláštní školy by spíše odpovídal blok dvouhodinový. Organizační pokyny učitelů byly ve všech případech jasné, srozumitelné a přiměřené věku žáků. V případě, že se výuky účastnily skupiny žáků různých ročníků, byla vždy volena stejná práce vhodná pro oba ročníky. K diferenciaci dle zručnosti žáků nedocházelo. Převládající metodou byl individuální přístup k žákům a kvalifikovaná pomoc ze strany učitelů. Po stránce organizační byly méně zdařilé hodiny prací pro domácnost, přestože dívky pracovaly s velkým zájmem a chutí. Přípravě zeleninového salátu nepředcházelo vhodné poučení o zdravé výživě, nebyl vysvětlen správný postup a při práci samotné nebyly dívky systematicky vedeny k průběžnému úklidu pracoviště. Výukou prolínala nedostatečná znalost uložení kuchyňských pomůcek ze strany učitelky i žákyň. Práce s plasty prolínala s dalším okruhem výuky pracovního vyučování, se zhotovováním výrobků podle technické dokumentace. Žáci se zabývali zhotovením modelu letadla podle přiloženého plánu. Byla sledována rozdílná manuální zručnost související s různě vyvinutou jemnou motorikou jednotlivých žáků. Podobné rozdíly se objevily rovněž v kvalitně vedené hodině prací v domácnosti, kde se dívky učily přední steh.

V hodinách byla průběžně prováděna kontrola správnosti pracovních návyků. Při výběru výrobků byla respektována zásada přiměřenosti. V závěru sledovaných hodin pracovního vyučování byla žakovská práce slovně zhodnocena, ke klasifikaci nedošlo ani v případě, že práce byla dokončena.

Komunikace mezi učiteli a žáky byla zjevně založena na vzájemné důvěře. Občasné projevy nežádoucího chování žáků učitelé zvládali s přehledem a taktem. Až na malé výjimky u žáků 9. ročníku projevovali žáci k výuce pracovního vyučování pozitivní vztah. U převážné většiny žáků byla zjištěna velmi dobrá úroveň získaných pracovních dovedností a návyků.

K výuce pracovního vyučování jsou ve škole vytvořeny dobré podmínky. Sledované hodiny jsou hodnoceny jako velmi dobré a dobré. Celkově je úroveň výuky pracovního vyučování hodnocena jako velmi dobrá.

HODNOCENÍ KVALITY ŘÍZENÍ

Plánování

Ředitel školy předložil písemně zpracovanou dlouhodobou koncepci rozvoje školy (dále jen koncepci), ve které stanovil hlavní cíle v následujících oblastech:

- technicko-hospodářské (vybudovat dopravně-sportovní hřiště na školním dvoře, zabezpečit malování prostor školy, zajistit výměnu podlahových krytin, vybudovat bezbariérový přístup, apod.),
- pedagogické (zajistit učitele s odpovídající odbornou a pedagogickou způsobilostí na místa pracovníků odcházejících do starobního důchodu, ve spolupráci s rodiči udržet v provozu přípravný ročník pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, zkvalitňovat úroveň zájmových kroužků, zkvalitňovat soutěže pořádané v rámci školy a okresu, reprezentovat školní výsledky na veřejnosti),
- péče o zaměstnance (vybudovat sportovně relaxační místnost, nákup nápojového automatu, využívat nabídkových akcí EXOD a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků).

Uvedená koncepce je přílohou ročního plánu pro školní rok 1999 - 2000 (dále jen ročního plánu). Jeden výtisk ročního plánu je umístěn ve sborovně školy a je tedy přístupný všem zaměstnancům.

Koncepční záměry odpovídají charakteru školy a stanoví hlavní úkoly v uvedených oblastech. Hlavní cíle v pedagogické oblasti však neodpovídají zcela skutečným potřebám - vzhledem ke zjištěným nedostatkům na úseku výchovně-vzdělávacího procesu chybí zajištění péče o nekvalifikované a začínající učitele a vymezení hlavních nástrojů k vytváření příznivého psychosociálního klimatu mezi pedagogy.

Výroční zpráva o činnosti školy a výroční zpráva o hospodaření školy jako analytická a evaluační součást plánovacího procesu obsahuje základní údaje stanovené v § 17e odst. 2 a 3 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších úprav. Výroční zpráva je doplněna řadou grafů a tabulek (průměrný počet let pedagogické praxe, pohyb pracovníků, vzdělání pedagogických pracovníků, počet zaměstnanců v příslušných platových stupních v 9. platové třídě apod.). Vzhledem k tomu, že grafy a tabulky nejsou doplněny vysvětlením ev. vyhodnocením, lze označit analytickou a hodnotící úroveň výroční zprávy jako nízkou ve vztahu k plánovacímu procesu.

Roční plán (je opatřen pouze šesti podpisy učitelů jako doklad o prostudování) obsahuje více než padesát příloh nesouvisle řazených za sebou v pořadači - např. jednotná úprava v sešitech (podrobné pokyny pro úpravu žákovských sešitů - dle zjištění inspekce není dodržováno), péče o vzhled a hygienu pracoviště (vymezení úkolů jednotlivým pracovníkům školy), přehled soutěží, dlouhodobá koncepce rozvoje školy, formuláře poučení o bezpečnosti žáků, plán výchovného poradce, přehled zájmových kroužků, obsazení funkcí na škole, řád školní dílny, požární evakuační plán, řád školy, pokyn pro přiznávání osobních příplatků, pokyny pro práci ve školních dílnách, kalendář revizí a kontrol, vyhláška MŠMT ČR č. 127/1997 Sb.,

o speciálních školách a speciálních mateřských školách, pokyny k zajištění bezpečnosti ve škole, vnitřní platový předpis ŠÚ v Náchodě, organizace školního roku, charakteristika žáka postiženého více vadami a mnoho dalších.

V uvedeném ročním plánu a v jeho přílohách jsou vydány podrobné pokyny pro zabezpečení chodu školy. Celkově jej lze hodnotit jako příliš obsažný, v některých oblastech nefunkčně detailní. Kontinuita ročního plánu s koncepcí a výroční zprávou o činnosti nebyla vzhledem k výše uvedenému charakteru jednotlivých součástí plánovacího procesu sledována.

Kvalita, rozsah a účelnost plánování vzhledem k velikosti a podmínkám školy jsou na základě výše uvedených zjištění hodnoceny jako průměrné.

Organizování

Ředitel školy byl do funkce jmenován v roce 1996. Je absolventem pedagogické fakulty Univerzity Karlovy - obor učitelství pro školy pro mládež vyžadující zvláštní péči. Zástupkyně ředitele nedosahuje odborné a pedagogické způsobilosti pro vyučování ve zvláštní škole. Délka její pedagogické praxe činí 32 let, písemné zpracování její pracovní náplně nebylo předloženo.

Funkci výchovného poradce zastává ve škole učitelka s odbornou a pedagogickou způsobilostí, která navíc absolvovala specializační studium výchovného poradenství na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Plán práce výchovného poradce je součástí ročního plánu. Výchovná poradkyně zpracovala minimální preventivní program na rok 1999 - 2000 ve smyslu pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních č. j. 16 227/96-22 ze dne 30. dubna 1996.

Při inspekční činnosti bylo zjištěno, že výchovné poradkyni byla snížena míra přímé vyučovací povinnosti o dvě hodiny, přestože podle § 3 odst. 9 písm. b) nařízení vlády č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství, ve znění pozdější úpravy, se stanoví snížení míry přímé vyučovací činnosti výchovnému poradci při počtu tříd ve škole 13 a více o 3 hodiny týdně. Rozdíl tedy činí jednu vyučovací hodinu, která byla z rozhodnutí ředitele snížena zástupkyni ředitele. Podle § 3 odst. 10 uvedeného citovaného nařízení vlády může být snížena míra přímé vyučovací činnosti podle poměrného počtu žáků připadajících na jednoho výchovného poradce mezi více učitelů v případě, že jsou tito pověřeni výkonem funkce výchovného poradce. Inspekčnímu týmu však nebylo předloženo prokazatelné pověření funkcí výchovného poradce pro zástupkyni ředitele. Ve všech dostupných materiálech byla uvedena pouze jedna výchovná poradkyně. Součástí ročního plánu jsou dva plány výchovného poradce (pověřené výchovné poradkyně a zástupkyně ředitelky).

Rozsah přímé vyučovací povinnosti ředitele a učitelů je stanoven v souladu s § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 68/1997 Sb., ve znění pozdější úpravy.

Kompetence a pravomoci jednotlivých pracovníků školy nejsou prokazatelným způsobem vymezeny. Od září letošního roku je nově zřízeno metodické sdružení. Žádná schůzka zatím neproběhla. Jiné poradní orgány nejsou ustanoveny.

Pedagogičtí pracovníci školy prokazatelným způsobem průběžně informují zákonné zástupce o chování a prospěchu žáků prostřednictvím žákovských knížek i osobních jednání. Zástupci školy v případě potřeby jednají s pracovníky oddělení péče o děti referátu sociálních věcí a zdravotnictví Okresního úřadu v Náchodě, případně s Policií ČR, představiteli města Jaroměř apod.

Škola pořádá pravidelně výstavu žákovských prací v Městském muzeu v Jaroměři, dále se žáci školy účastní pod vedením pedagogů Jarní akademie škol v Jaroměři. Vedení zajišťuje

prezentaci školy v regionálním tisku.

Organizace vyučování koresponduje s ustanovením § 9 odst. 1 a 2 a § 3 odst. 4 vyhlášky MŠMT ČR č. 127/1997 Sb., a dále § 9 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů, kromě dále uvedených nedostatků:

- překročení počtu vyučovacích hodin v jednom sledu v prvním ročníku (viz výše),
- ve čtvrtém ročníku povolil ředitel výjimku z maximálního počtu žáků (dvanáct namísto deseti), přestože prostorové podmínky třídy, ve které je ročník umístěn, jsou stísněné - § 3 odst. 10 vyhlášky MŠMT ČR č. 127/1997 umožňuje řediteli povolit výjimku z maximálního počtu žáků ve třídě s přihlédnutím k pedagogickým, hygienickým, ekonomickým a *prostorovým* podmínkám.

Aplikovaný organizační systém neuvádí v době přestávek dozory vyučujících - v uvedené době jsou učitelé ve třídách a odpovídají za svěřené žáky. Tato forma zajištění bezpečnosti žáků (vyučující jsou ve třídě až šest hodin v jednom sledu), se jeví z hlediska psychohygienických podmínek učitelů jako nevhodná. Uvedený systém navíc nenapomáhá rozvoji sociálních vztahů žáků, jejich schopnosti sebekontroly, sebereflexe a nácviku zodpovědnosti za své jednání. Současně tak není respektován soubor pedagogicko-organizačních informací pro základní školy, střední školy, vyšší odborné školy a školská zařízení na školní rok 1999/2000, který byl publikován ve Věstníku MŠMT ČR pod č. j. 14 218/99-20, který doporučuje v kapitole 11 rozšiřovat ve všech školách možnosti pro relaxaci žáků a pro jejich spontánní či řízené pohybové aktivity při přestávkách.

V průběhu inspekční činnosti byla provedena kontrola vedení následující povinné dokumentace:

Třídní knihy

- jsou vedeny po formální stránce správně, v některých se vyskytují pravopisné chyby,
- záznamy o hospitacích zástupkyně ředitele nejsou v některých případech datovány.

Třídní výkazy

- v třídním výkazu třetího ročníku je zapsána dívka, která prokazatelně školu druhým rokem nenavštěvuje; šetřením bylo zjištěno, že je současně v evidenci Základní školy v Jaroměři - Josefově. Tím došlo k neoprávněnému čerpání finančních prostředků a současně k porušení § 3 odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů - ředitel jako vedoucí organizace poskytl chybné údaje pro účely statistického zjišťování. K přeřazení došlo v rozporu s doporučením Pedagogicko-psychologické poradny Náchod v minulém školním roce, kdy žákyně navštěvovala druhý ročník. Vysvědčení vydané základní školou však bylo za první ročník. Takto provedeným přeřazením došlo k porušení § 6 odst. 2 vyhlášky MŠMT ČR č. 127/1997 Sb., tím, že ředitel zvláštní školy podal návrh na přeřazení žákyně do základní školy, přestože nenastala změna v charakteru a stupni postižení žákyně.

Katalogové listy

- ve škole nejsou ve všech případech používány katalogové listy žáka ZvŠ (vzor SEVT 49 276 0), které jsou uvedeny v seznamu povinné dokumentace škol a školských zařízení, který byl publikován ve Věstníku MŠMT ČR pod č. j. 24 021/98-20,
- v některých katalogových listech nejsou uvedeny úplné údaje o žácích, příp. zákonných zástupcích,
- záznamy jsou nepřehledné - nelze z nich například jednoznačně určit datum zařazení do zvláštní školy,

- objevují se formální nedostatky - nejednotné vedení záznamů.

Evidence žáků školy

- někteří žáci byli do školy zařazeni na základě správního rozhodnutí ředitele školy o zařazení žáka do zvláštní školy na diagnostický pobyt, po uplynutí šesti měsíců však nebylo provedeno rozhodnutí o zařazení žáka do zvláštní školy, přestože žáci školu dále navštěvují; tím byl porušen § 3 odst. 2 písm. d) zákona č. 564/1990 Sb.,
- nejsou zakládány doklady o zařazení žáka školy do vyššího ročníku ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2 vyhlášky MŠMT ČR č. 127/1997 Sb.

Školní řád (řád školy)

- nezachovává důsledně strukturu vyplývající z ustanovení § 15 vyhlášky MŠMT ČR č. 291/1991 Sb., ale všechny oblasti vyplývající z této právní normy jsou v něm obsaženy,
- nevytváří podmínky pro individuální osobnostní rozvoj žáků, omezuje se především na příkazy a zákazy, práva žáků jsou zastoupena minimálně.

Kvalita a funkčnost organizačního uspořádání školy je vzhledem k výsledkům inspekčního zjišťování hodnocena jako ještě vyhovující.

Vedení a motivování pracovníků

Operativní řízení je málo pružné a funkční. Operativní porady se nekonají, nutné pokyny a informace jsou předávány školním rozhlasem nebo obchůzkou všech pracovníků. Při vedení zaměstnanců používají vedoucí pracovníci velmi neobvyklý neosobní styl. Veškeré pokyny jsou zpracovány písemně, učitelé se v průběhu pobytu ve škole mezi sebou nestýkají, jsou i v době přestávek stále ve třídě. Dochází-li ke střídání vyučujících, děje se tak na začátku přestávky. Tímto způsobem je vzájemná komunikace vyučujících velmi ztížena až znemožněna. Důsledkem tohoto opatření jsou značné rozdíly ve způsobu výuky, v požadavcích jednotlivých pracovníků na žáky i ve výsledcích výchovně-vzdělávacího procesu. Případná tvořivost a iniciativa pracovníků nenachází patřičnou odezvu.

Pomoc méně zkušeným a nekvalifikovaným vyučujícím není v tomto školním roce zajištěna.

Ředitel školy umožňuje a podporuje další vzdělávání pedagogických pracovníků. V minulém školním roce se učitelé účastnili řady akcí pořádaných Centrem vzdělávání Náchod (keramika pro začátečníky i pokročilé, country tance, na pomoc dětem s výukovými problémy, dílčí oslabení výkonu, drogová prevence, náprava grafomotorických obtíží). Je potěšitelné, že účast na těchto akcích napomáhá k plnění cílů výchovně-vzdělávacího procesu mentálně postižených žáků. Kromě akcí pořádaných Centrem vzdělávání se členka sboru zúčastnila školení zdravotníků.

Pro přidělování osobních příplatků jsou zpracována kritéria, podle kterých se za 15 konkrétních vyjmenovaných činností přidělují každému pracovníkovi finanční částky v udaném rozmezí. Součet těchto částek tvoří výši osobního příplatku každého zaměstnance.

Odměny jsou vypláceny za práci nad rámec služebních povinností, s výší odměn a důvodem jejich přidělení jsou zaměstnanci písemně seznamováni při výplatách.

Vedení a motivování pracovníků je inspekcí hodnoceno jako málo vyvážené, s objevujícími se klady i nedostatky. Celkově je hodnoceno jako ještě vyhovující.

Kontrolní mechanismy

Celkový plán kontrolní činnosti není zpracován, je zúžen pouze na plán hospitační činnosti. Ten je rozdělen na čtvrtletí s jmenovitým určením předmětů i vyučujících. Každý učitel má pro tento školní rok plánovány tři hospitace. Do plánu je průběžně zapisováno jeho plnění. Z přehledu vyplývá, že se hospitační činnost ve škole rozbíhá, byly provedeny zatím pouze dvě hospitace, jedna ředitelem a jedna zástupkyní ředitele. Hospitační archy jsou vedením upraveny pro potřeby školy a obsahují všechny potřebné náležitosti.

Třídní knihy jsou pravidelně kontrolovány zástupkyní ředitele. O určité formálnosti této kontroly svědčí řada nepovšimnutých pravopisných chyb u vyučující ukrajinské národnosti.

Ostatní formy kontroly jsou dle sdělení ředitele prováděny, nejsou však dokumentovány.

Hodnocení žáků je prováděno v souladu s metodickým pokynem ke klasifikaci a hodnocení žáků zvláštní školy č. j. 10 182/98 - 24. Širší slovní hodnocení není užíváno.

Hodnocení úrovně výsledků žáků není prováděno vzhledem k absenci validních evaluačních nástrojů.

Kontrolní systém školy je hodnocen jako dobrý.

Hodnocení kvality řízení

V oblasti řízení školy byly v rámci sledovaných a hodnocených jevů zjištěny pozitivní skutečnosti, které napomáhají k účinnému řízení výchovně-vzdělávacího procesu (stanovení koncepčních záměrů, spolupráce s rodiči apod.). Negativní zjištění mírně převažují. Celkově je kvalita řízení hodnocena jako ještě vyhovující.

VÝČET DOKLADŮ, O KTERÉ SE INSPEKČNÍ ZJIŠTĚNÍ OPÍRÁ

- rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení č. j. 22 693/99-22 ze dne 2. června 1999,
- roční plán pro školní rok 1999/2000,
- výroční zpráva o činnosti školy ve školním roce 1998/1999, výroční zpráva o hospodaření,
- třídní knihy,
- třídní výkazy, katalogové listy,
- evidence žáků,
- tematické plány,
- písemné práce žáků,
- záznamy z pedagogických rad.

ZÁVĚR

Při inspekční činnosti byla zaznamenána následující pozitivní zjištění:

- vnitřní prostředí školy působí esteticky, prostory jsou čisté a vhodně vyzdobené,
- třídy jsou vyzdobeny žákovskými pracemi,
- v hodinách je využíváno mezipředmětových vztahů a motivačních metod,

- žáci většinou akceptují dohodnutá pravidla komunikace,
- roční plán a výroční zprávy jsou volně přístupné ve sborovně školy,
- pro provoz školy jsou písemně deklarována pravidla,
- škola zajišťuje vhodným způsobem komunikaci se zákonnými zástupci žáků,
- vedení podporuje další vzdělávání pedagogů formou účasti na seminářích a kursech,
- ředitel školy stanovil jasná kritéria pro přiznání osobního příplatku pracovníkům.

V další činnosti školy doporučujeme odstranit především následující nedostatky:

- nepřírozené sociální prostředí v nekoedukovaných třídách,
- nízká odborná a pedagogická způsobilost vyučujících,
- nízká kvalitativní úroveň průběhu vzdělávacího procesu,
- neplnění učebních osnov v předmětu řečová výchova,
- nevhodné psychohygienické podmínky pro učitele i žáky,
- není vytvářen prostor pro rozvoj osobnosti žáků v oblasti reflexe a sebereflexe a komunikativních dovedností,
- nepříznivé psychosociální klima mezi pedagogy,
- nízká analytická úroveň výroční zprávy,
- nepřehledné uspořádání ročního plánu, jeho nefunkčnost, chybějící kontinuita s koncepčními záměry,
- nedostatky ve vedení povinné dokumentace.

Další doporučení:

- uspořádáním vzorových hospitací u nejlepších učitelů přispět ke sjednocení úrovně výuky,
- změnou organizace vyučovacího dne a zavedením dozorů o přestávkách umožnit žákům i učitelům o přestávkách potřebnou relaxaci a odpočinek,
- s pedagogickým sborem často mluvit a diskutovat, méně psát a přikazovat.

Činnost školy je celkově hodnocena jako dobrá.

Využívání finančních prostředků přidělených ze státního rozpočtu vzhledem k účelu jejich poskytnutí a vzhledem ke schváleným učebním dokumentům je celkově hodnoceno jako efektivní.

Datum vyhotovení inspekční zprávy a složení inspekčního týmu

Razítko

Školní inspektoři

Titul, jméno a příjmení

Podpis

Vedoucí týmu

PaedDr. Olga Talášková

Talášková v. r.

Člen týmu

Mgr. Věra Nosková

Nosková v. r.

V Náchodě dne 15. listopadu 1999

Datum a podpis ředitele školy stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy: 17. listopadu 1999

Razítko

Ředitel školy

Podpis

Mgr. Richard Špringer

Špringer v. r.

Předmětem inspekce bylo zhodnocení činnosti školy dle § 18 odst. 3, 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Dle § 19 odst. 8 téhož zákona může ředitel školy podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci do 14 dnů po jejím obdržení. Připomínky k obsahu inspekční zprávy jsou její součástí.

Hodnotící stupnice

Stupeň	Širší slovní hodnocení
Vynikající	Zcela mimořádný, příkladný
Velmi dobrý	Výrazná převaha pozitiv, drobné a formální nedostatky, nadprůměrná až spíše nadprůměrná úroveň
Dobrá	Negativa a pozitiva v rovnováze, průměrná úroveň
Ještě vyhovující	Převaha negativ, výrazné nedostatky, citelně slabá místa
Nevyhovující	Zásadní nedostatky, které ohrožují průběh výchovně-vzdělávacího procesu.
Plní, je v souladu	Dodržuje, čerpá účelně, efektivně
Neplní, není v souladu	Nedodržuje, nečerpá účelně, efektivně

Další adresáti inspekční zprávy

Adresát	Datum předání/odeslání inspekční zprávy	Podpis příjemce nebo čj. jednacního protokolu ČŠI
Školský úřad	2. prosince 1999	093 260/99-5060

Připomínky ředitele školy

Datum	Čj. jednacního protokolu ČŠI	Text
-	-	Připomínky nebyly doručeny.